




HUGINS ØYE - mars 1999

Universitetsbiblioteket i Tromsø

Vårt universitetsemblem viser som kjent Odins to ravner. Hugin er navnet på den ene av disse ravner, som sammen med sin ledsager Munin hver morgen flyr ut i verden for å samle ny viten. Hva de ser, forteller de til Odin om kvelden når de kommer tilbake og setter seg på hans skuldre. Sammen representerer de Odins sjel, noe deres navn vitner om: tanke og minne. Myten forklarer Odins allvitenskap. Gjennom Hugins øye ønsker Universitetsbiblioteket å gi små gløtt inn i det vitensenter biblioteket representerer. Vi tar sikte på at Hugin skal bringe oss ny viten hver måned. Ønsker man derimot å trekke fram gamle minner fra tidligere måneder, kan man klikke på **Munins øye** 

Kalevala-utgaven fra 1835

Kalewala taikka Wanhoja Karjalan Runoja Suomen Kansan muinosista ajoista

Universitetsbiblioteket i Tromsø har gleden av å presentere noen av våre



originalutgaver av Kalevala i utstillingen ved Bibliotek for humaniora, samfunnsfag og jus. Den eldste publiserte Kalevala-utgaven kom ut i 1835 i to bind og het *Kalewala taikka Wanhoja Karjalan Runoja Suomen Kansan muinosista ajoista* (Kalewala eller gamle karelske dikt om det finske folkets oldtid). Senere er dette epos blitt kalt *Vanha Kalevala* (Gamle Kalevala).

Elias Lönnrot og Kalevala

Elias Lönnrot er navnet bak Kalevala. Han ble født den 9. april 1802 i Sammatti sokn i Sør-Finland. Man la tidlig merke til at Elias var begavet. Elias begynte på svenskspråklig skole i Ekenäs tolv år gammel; det fantes ingen finske skoler på den tiden.

I 1822 begynte han å studere ved Åbo Akademi. Foruten medisin leste han latin, gresk, historie og litteratur. Han ble med i en liten gruppe av lærere og studenter som var opptatt av den gamle folkediktingen og hadde som mål å styrke finsk språk og kultur. Etter at Åbo brant i 1827 fortsatte studiene og gruppens arbeid i Helsingfors. I 1831 ble Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS, Det finske litteraturselskapet) dannet, for å dokumentere den gamle folkediktingen og øke interessen for det finske språket. Lönnrot var selskapets første sekretær og var i en lang

UB

BIBSYS

Om UB

Fagene

Databaser
og kataloger

UB
presenterer

Søk

Kontakt UB

periode dets mest aktive medlem.

Under studietiden fordypet Lönnrot seg i nylig utgitt folkediktning. Han forsto at i Øst-Finland og særlig i Vitehavskarelen som da lå på russisk side, var det trakter der de gamle folkevisene ennå levde. I sin doktoravhandling om finsk mytologi skrev Lönnrot om Väinämöinen. Avhandlingen, *de Väinämöine*, var på latin og ble utgitt i 1827.



På sin første runeinnsamlingsreise, til Savolax og Karelen, i 1828, samlet han ca. 6000 vers, mest trollformler og episke runer. Disse ble publisert i små hefter med tittelen **Kantele** i årene 1829-31. Han fortsatte sine studier i medisin, og var ferdig lege i 1832. Han ble lege i den lille byen Kajaani i 1833, langt fra det akademiske miljøet, men nær til de sangrike traktene i Vitehavskarelen. I tillegg foretok han flere innsamlingsreiser. Visjonen om å samle nedtegnelsene sine til en enhetlig diktsyklus, et stort epos, begynte å ta form.

Lönnrot hadde satt seg inn i en ny teori om opprinnelsen til greske epos. I følge denne teorien hadde muntlige sanger eller dikt vært separate, men man hadde senere samlet dem til en enhet - et epos. Inspirert av denne tanken samlet Lönnrot i 1834 16 dikt og 5052 verselinjer til en samling som han kalte: *Runokokous Väinämöisestä* (Diktsamling om Väinämöinen). Han ville ennå ikke publisere samlingen, fordi han mente å kunne samle flere dikt. I ettertid har man kalt den **Alku-Kalevala** (Ur-Kalevala), som første gang ble publisert i 1891 i artikkelsamlingen *Kalevalan esityöt* (Forarbeid til Kalevala). Universitetsbiblioteket i Tromsø har denne boken i Qvigstad-samlingen og den er med i vår utstilling.

I april 1834 tok Lönnrot sin femte runeinnsamlingsreise til Vitehavskarelen. Resultatet var 13200 verselinjer. Fra det nye stoffet begynte Lönnrot å planlegge en ny utgave av sitt epos. 28. februar 1835 skrev Lönnrot under forordet til sin diktsamling som han ga navnet *Kalewala taikka Wanhoja Karjalan Runoja Suomen Kansan muinosista ajoista* (Kalewala eller gamle karelske dikt om det finske folkets oldtid). Senere er dette epos blitt kalt **Vanha Kalevala** (Gamle Kalevala). Verket ble trykt i to deler. Beskrivende for tidens ferdigheter å lese finsk var at det tok over ti år før det lille opplaget på 500 eksemplarer ble utsolgt. Det arkaiske språket var fremmed for den dannede elite, som stort sett var svenskspråklig, og det store flertall kunne ikke lese. Men likevel satte man pris på eposet, og Kalevala ble en inspirasjon i kunst og forskning. Det oppsto et helt nytt forskningsfelt - folkediktforskning, som først bare var Kalevala-forskning, tolkning og forklaringer, men senere ble den generell etnologisk forskning. Universitetsbiblioteket har denne første utgaven av Kalevala i Qvigstad-samlingen og dette verket er naturligvis også med i vår utstilling.

Den andre, utvidete og bearbejdede versjonen av Kalevala utkom i 1849 - for 150 år siden. **Uusi Kalevala** (Den nye Kalevala) hadde 50 dikt og ca 22 000 strofer. Gamle Kalevala var ennå ganske nær de opprinnelige tekster til runesangere. I denne nye Kalevala har Elias Lönnrot lagt til nye avsnitt og gjort store forandringer i en stor del av tekstene.

Det er denne versjonen som siden 1849 har blitt lest i Finland og som har vært grunnlag for de fleste oversettelser. Også denne første utgaven er i Qvigstad-samlingen og er med i utstillingen. Det er også 1849-utgaven som dannet grunnlaget for den norske oversettelsen av Albert Lange Fliflet fra 1967, en oversettelse som på en mesterlig måte har bevart formen og rytmen fra det spesielle Kalevala-versemålet. Han har gjendiktet Kalevala på Vest-Telemark -dialekt. Også den norske oversettelsen er i våre samlinger og er naturligvis presentert på utstillingen.

Helena Bogetvedt



Universitetsbiblioteket i Tromsø, Breivika, 9037 Tromsø,
Tlf.: 77 64 40 00, Fax.: 77 64 45 90
Ansvarlig redaktør: Bibliotekdirektør [Helge Salvesen](#)
[Vev-ansvarlig](#). Oppdatert: 9. mars 1999.
